

Rómska osada
nad obcou Matiašovce

Cigánka Štefánia Holomek odфотографovaná
dozorcami SS ako väzenkyňa v tábore Osvieňčim

Osvetím. Cikánka s číslom Z-9260 na táborovom snímku.

Nitrianski Rómovia
na začiatku
20. storočia

februára 1945 všetkých chorých Rómov na nákladné auto a odviezli ich do miestnej zbrojovky. Počas masovej popravy bolo zavraždených 26 Rómov.

Ďalšie prípady vraždenia Rómov sa odohrali napr. v Kremničke (minimálne 109 osôb rómskeho pôvodu z celkového počtu 747 ľudí), Kvetnici pri Poprade, Tisovci, vo Zvolene, Brezne a pod. Celkový počet rómskych obetí sa odhaduje na stovky osôb. Slovenskí Rómovia neboli transportovaní do nemeckých koncentračných táborov, kde prebiehalo masívne vyvražďovanie Rómov.

RÓMSKY HOLOKAUST VO SVETE

Konečný počet obetí rómskeho holokaustu počas druhej svetovej vojny nie je dodnes známy, i keď sa hovorí až o počte 500 000 zavraždených. V rómskom jazyku je na označenie slova holokaust používaný výraz „porajmos“, čo v preklade znamená „požieranie“. Vyvražďovanie Rómov patrilo do rasového riešenia, ktoré podľa nemeckých predstáv malo nasledovať po tzv. konečnom riešení židovskej otázky.

„Cigáni za slovenského štátu nemali ani občiansky preukaz. Mali len akúsi legitimitáciu totožnosti, na ktorej bolo vyznačené, že je Cigán. Keď náhodou krčmár nalial Rómovi a videl to žandár, tak mu vynadal.“

Spomienka Jána Rigu z Podunajských Biskupíc
na druhú svetovú vojnu

„V jeden deň prišli do tábora nákladné autá s nemeckými vojakmi. Chorým povedali, že ich berú do nemocnice. V skutočnosti ich odviezli k veľkým jamám, kde ich postrieľali a zahrabali.“

Spomienka Heleny Surmajovej na Zaisťovací tábor
pre Cigánov v Dubnici nad Váhom

Zdroje fotografií: Štátne múzeum Auschwitz-Birkenau
v meste Oswiecim, Slovensko na historických fotografiách
(facebook), Osobný archív Karola Janasa

www.upn.gov.sk

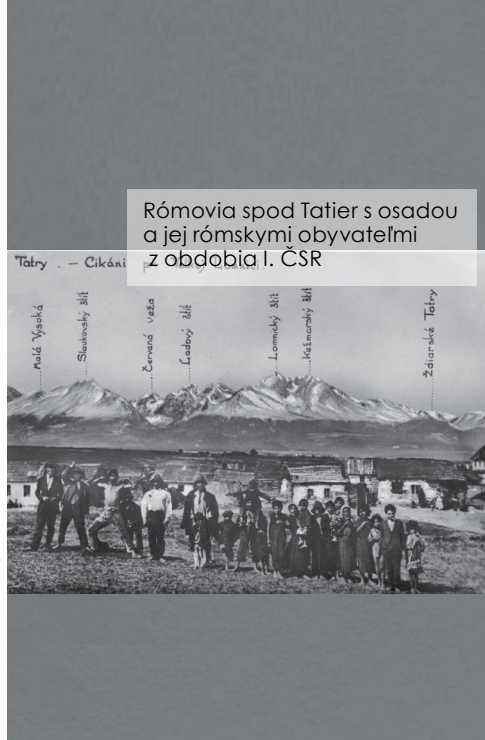

EURÓPSKA SIEŤ
PAMÄŤ A SOLIDARITA

www.enrs.eu

RÓMSKY HOLOKAUST

Rómskym holokaustom nazývame pokus nacistického Nemecka a jeho spojencov o vyhladenie Rómov v Európe počas druhej svetovej vojny. Týmto perzekúciami boli postihnuté mnohé enklávy rómskeho obyvateľstva v tej časti Európy, kde sa presadila nemecká rozpínanosť, resp. jeho spojenci.

Rómovia spod Tatier s osadou a jej rómskymi obyvateľmi z obdobia I. ČSR

Hroby povraždených Rómov v dubnickom údolí

Exhumované telo zavraždeného Róma - Dubnica nad Váhom

Cikánský evidenční list.		Číslo listu: 1	Klas. 433331332 11
1	Jméno a příjmení: <i>Stojka Jan</i>		Klas. přísl. 432331333 15
2	Palebné jméno: <i>Jožinko</i>		Značka spisu: <i>A-21345</i>
3	Stavba, ročník, věk, vdanost, povolání, místo narození: <i>Stavba: Bihorčan</i>		Číslo matky: <i>3124</i>
4	Narození: <i>2.5.1900 v Komárně</i> , pol. okr. <i>Komárno</i>		Značka spisu pátrací stanice: <i>G. 3453, A-216</i>
5	Přistěhl do: <i>Nedede</i> , pol. okr. <i>Pala</i>		
6	rodiče: <i>Jan Stojka a Maria Lakatosová</i>		
7	povolání: <i>nená (potulný o.kan)</i>		
8	průkaz: <i>ekauská legitimace č. 3129</i>		
9	Občasné bydliště: <i>Nedede</i> , pol. okr. <i>Pala</i>		
10	Jiná nápadná znamení: <i>Nad pravým okem jasná jizva, 3 cm dlouhá, která, nad otědem obličeje</i>		
11	Tečení: <i>prava: Relesu jasně, hladově kůže, o průměru 6 cm, mezi nimi ležící 1900</i>		
	levá ruka: <i>/</i>		
	pravá ruka: <i>/</i>		
	Vyhotoveno četn. stan. v: <i>Nitra</i> , pol. okr. <i>Nitra</i>		
	dně: <i>1. června</i> , 1938, o 10 hodině		
	Daktyloskopován: ano, ne		
	Instr. pro pátr. st. vzor 4.		
	Podpis orgánu státního konjektivu: <i>Státní tiskárna v Praze - 4612-36</i>		
	Cigánský evidenční list: <i>96</i> čet. z júna 1938		

RÓMOVIA A SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Na Slovensku v roku 1938 žilo podľa sčítania obyvateľstva 26 265 rómskych obyvateľov. Toto číslo je však len orientačné. Možno predpokladať, že skutočný počet bol podstatne vyšší, keďže sa neraz hlásili k iným národnostiam. Už v roku 1940 ich bolo v Slovenskej republike asi vyše 37 tisíc. Mnohí Rómovia žili kočovným spôsobom života, aj preto boli považovaní za asociálne osoby, neschopné sa plnohodnotne začleniť do spoločnosti. Pojem Cigáni je dobový termín označujúci Rómov.

PRIEBEH RÓMSKÝCH PERZEKÚCIÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Obdobie druhej svetovej vojny možno v prípade perzekúcií Rómov rozdeliť na dve etapy. Prvé obdobie zahŕňa roky 1939 – jeseň 1944, keď sa zásahy niesli v troch základných líniiach: snahy o likvidáciu kočovného spôsobu života, vznik pracovných útvarov pre tzv. asociálne osoby a Rómov a perzekučné opatrenia týkajúce sa brancov v armáde. Druhé obdobie zahŕňa obdobie po vypuknutí SNP, keď bola Slovenská republika de facto pod priamou okupáciou nemeckej armády. Tu opatrenia dosiahli omnoho brutálnejší charakter, ku ktorým sa pripojili aj podporovatelia slovenských

radikálov tej doby.

Prvým perzekučným opatrením voči Rómom bolo vydanie obežníka Krajského úradu v Bratislave z 23. júna 1939 o „vykazovaní cigánskeho obyvateľstva do domovských obcí a o zákaze obchodovania s koňmi“. Rómov diskriminoval aj ústavný zákon č. 255 z roku 1939 o štátnom občianstve. Medzi tzv. cudzie živly spadali aj tie osoby, ktoré nemali domovské právo a zamestnanie nepretržite od 30. októbra 1918. Pri spôsobe života Rómov to bol samozrejme problém. Osnova vládneho návrhu zákona o potulných Cigánoch zaviedla okrem iného aj tzv. cigánske legitimácie, ktoré mal mať každý Róm starší ako 14 rokov. Pokusom o obmedzenie možnosti kočovania pre Rómov bola vyhláška ministerstva vnútra z 20. apríla 1941. Rómom ňou zrušili kočovné listy a mali sa do ôsmich dní vrátiť do domovských obcí. Osnova zákona nakoniec nebola prijatá, ale v nasledujúcich rokoch boli podniknuté ďalšie pokusy a opatrenia voči kočovaniu Rómov.

V roku 1941 sa pristúpilo k ďalšej forme perzekúcie Rómov. Od apríla 1941 boli do pracovných útvarov umiestňované tzv. asociálne osoby, pričom do tejto kategórie spadali aj nezamestnaní Rómovia.

Prvými pracovnými útvarmi, kam boli umiestňovaní aj občania rómskej národnosti, boli v roku 1941 pracovné útvary v Očovej a v Moste na Ostrove. Tieto útvary neboli

ešte trvalé, v decembri boli zaradení prepustení domov. V roku 1942 už vznikli trvalé Pracovné útvary pre Cigánov a asociálov. Prvým bol Pracovný útvar v Hanušovciach nad Topľou. Nasledovali pracovné útvary v Dubnici nad Váhom, Ilava, Revúca a Ústie nad Oravou. Zaradení umiestnení v týchto táboroch pracovali na stavbách hydrocentrál, železníc a pod. Pracovné tábory sa stali v rokoch 1942 – 1944 hlavným nástroj perzekučnej politiky voči Rómom.

ZAISŤOVACÍ TÁBOR PRE CIGÁNOV V DUBNICI NAD VÁHOM

Po potlačení Slovenského národného povstania a okupovaní Slovenskej republiky bol zriadený ministerstvom obrany v Dubnici nad Váhom Zaisťovací tábor pre Cigánov, ktorý mal neporovnateľne tvrdší režim ako dovtedajšie pracovné útvary. Počet Rómov umiestnených v tomto tábore napriek kapacite 300 osôb dosiahol až 729, pričom 250 bolo detí. Tento stav, teda nedostatok stravy a katastrofálne hygienické podmienky, viedli k šíreniu epidémie škvrnitého týfusu. Postupne sa počet chorých zvyšoval, pričom Nemci sa obávali rozšírenia epidémie aj do Dubnice nad Váhom, čo by ohrozovalo výrobu v tamojšej zbrojovke. Pod zámienkou prepravy do trenčianskej nemocnice, naložili nemeckí vojaci 23.